

Overview of our perek (<http://tiny.cc/cyaiuz>)

MAIN TOPICS	Bava Batra	Mishneh Torah
Actions/items on one's property, which affect a neighbour's property	17a-20b	Shecheinim 9:1-6, 9:10
When one neighbour's property harms another neighbour, which of them must distance?	18b	Shecheinim 10:5
Actions/items in one's home, which affect others in the same structure	20b	Shecheinim 9:11-13
Actions/items in one's home, which affect external neighbours via traffic/noise	20b-21b	Shecheinim 6:11-12
Competition between businesses in the same area	21b-22a	Mechirah 8:4
Walls and windows and neighbours - privacy and sunlight	22a-22b	Shecheinim 9:7
Actions/items outside one's home that indirectly affect external neighbours	22b-23a	Shecheinim 7:1-10, 9:8-9 Gezeilah 6:7-9
Chazakah for engaging in harmful activities on one's property	22b-23a	Shecheinim 11:4-7
Distancing items on one's property to prevent harm to the community	24b-25a	Shecheinim 10:1-5
Distancing items on one's property to prevent harm to a neighbour	25b-27b	Shecheinim 10:5-8, 11:1-3
Trees that extend into a neighbour's property	27b	Shecheinim 10:8
Trees that extend into communal property	27b	Nizkei Mammon 6:26
TANGENTS		
Materials left in a window, regarding measurement for passage of tumah	19b-20b	
Jewish school systems	20b-21b	
Identifying ownership based on location - רוב וקרוב	23b-24a	
Urban beautification	24b	
The world and its winds	25b	
Cutting down fruit trees	26a	
Land associated with a tree, regarding Bikkurim	26b-27b	

זכויות בעל הבית וזכויות החברה

א. משנה בבא בתרא ב:יא

מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה.. אם הבור קדמה קוצץ ונותן דמים, ואם אילן קדם לא יקוצץ. ספק זה קדם וספק זה קדם לא יקוצץ. רבי יוסי אומר אף על פי שהבור קודמת לאילן לא יקוצץ, **שזה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו:**

ב. תוספתא ב"ב א:ט

מרחיקין את המשרה מן הירק ואת הכרשין מן הבצלים ואת החרדל מן הדבורים. ר' יוסי מתיר בחרדל שאו' לו כדרך שעשית בתוך שלך אף אני עושה בתוך שלי. וכן היה ר' (יוסי) או' מרחיקין את הדבורים מן העיר חמשים אמה כדי שלא ינשכו את בני אדם. ר' אליעזר או' מגדל דבורים כמגדל כלבים.

ג. תוספתא ב"ב א:יב

מרחיקין את האילן מן הבור עשרים וחמש אמה ובחרוב ובשקמה חמשים אמה בין מלמעלן ובין מלמטן מן הצדדין. ר' שמעון או' כשם שמרחיקין מלמעלה כך מרחיקין מלמטה. ר' יוסי מתיר, **שלא ניתנו שדות אלא לנטיעה.**

ד. תוספתא ב"ב ב:טו

...כשם שבני חצר יכולין למחול זה ע"י זה בחצר של שותפין, כך בני מבוי יכולין למחות זה את זה במבוי השותפין. (כיצד?) בנה מרחץ בצד מרחצו של חברו חנות בתוך חנותו של חברו, אין יכול למחות בידו ולומר לו אתה הבאת את התקלה, שאומר לו **כדרך שעשית בתוך שלך אף אני עושה בתוך שלי...** היתה דרך הרבלי' או נהר עוברת בתוך ועמד וגדרו והעבירו בתוך שדה חברו, אין יכול למחות בידו ולומר לו אתה הבאת עלי את התקלה, שאומר לו **כדרך שעשיתי בתוך שלי כך עשה בתוך שלך.**

ה. משנה בבא מציעא י"ב

הבית והעליה של שנים, נפחתה העליה ואין בעל הבית רוצה לתקן הרי בעל העליה יורד ודר למטה עד שיתקן לו את העליה. רבי יוסי אומר התחתון נותן את התקרה והעליון את המעזיבה:

ו. משנה בבא בתרא ב:א

לא יחפור אדם בור סמוך לבורו של חבירו, ולא שיח ולא מערה ולא אמת המים ולא נברכת כובסין אלא אם כן הרחיק מכותל חבירו שלשה טפחים וסד בסיד...

ז. תוספתא ב"מ יא:טז

כופין בני מבוי זה את זה שלא להושיב ביניהן לא חייט ולא בורסי ולא אחד מכל בעלי אומניות. לשכנו אין יכולין לכופו. רבן שמעון בן גמליאל או אף לשכנו יכולין לכופו.

ח. בבא בתרא כב ע"ב

מתני' מרחיקין את הסולם מן השוכך ארבע אמות כדי שלא תקפוץ הנמייה, ואת הכותל מן המזחילה ד' אמות כדי שיהא זוקף את הסולם. גמ' לימא מתניתין דלא כר' יוסי, דאי ר"י הא אמר זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו? אפילו תימא ר' יוסי, הא אמר רב אשי כי הוינן בי רב כהנא הוה אמר מודי רבי יוסי בגירי דידיה, ה"נ זמנין דבהדי דמנח ליה יתבא בחור וקפצה. והא גרמא הוא? א"ר טובי בר מתנה זאת אומרת גרמא בניזקין אסור.

ט. רש"י מסכת בבא בתרא דף כב עמוד ב

לימא מתני' דלא כרבי יוסי - דפליג בסיפא דפירקין בנוטע אילן סמוך לבור. וטובא מיילי איכא במתניתין דודאי לאו כרבי יוסי אלא לימא אף זו דסולם ושובך דלא כרבי יוסי.

י. רבינו חננאל מסכת בבא בתרא (בשיטת הקדמונים) דף כב עמוד ב

לימא מתניתין דלא כר' יוסי, דאי כר' יוסי היא דאמר זה חופר בתוך שלו וזה נוטע בתוך שלו. כלומר אין אחד יכול למחות בחבירו: ואמרינן אפילו תימא ר' יוסי היא וכו'. ופשוטה היא. מכדי מריש פרקין בארחוקי משום הזיקא קא מיירי, אמאי לא אמר בחד מינייהו דלא כר' יוסי אלא הכא בלחוד? שמעינן מינה דפרקין כוליה דברי הכל היא. ואפילו ר' יוסי מודה דעל המזיק להרחיק את עצמו. דהני כולהו דתנן במתניתין מרחיקין את הגפת ואת הזבל... וכיוצא בו וכותל כנגד כותל והרחק החלונות משום הזיקא ראייה, ומשום אפיל, ואפילו ריש פירקא כרבא דאוקמה בטוען כל מרה ומרה דחפרת קא מרעת לאשיתאי, הני כולהו גיריה נינהו, דמההיא שעתא משתכח הזיקא. ואמר רב כהנא מודה ר' יוסי בגיריה ולא פליג אלא באילן דבעידנא דנטע ליתנהו שרשין דמזקי ומקשינן אי הכי האי סולם נמי כמו נטע אילן דמי, דהא בעידנא דמנח ליה ליכא נמייה דמזקא ליוני שובך. ופרקינן הכא נמי בסולם גיריה הוא...

נזקי שכנים מאי היא?

יא. קידושין מב ע"ב

והא דתנן "השולח את הבעירה ביד חרש שוטה וקטן פטור [המשלח] מדיני אדם וחייב בדיני שמים, שילח ביד פיקח פיקח חייב", ואמאי [פטור]? נימא שלוחו של אדם כמותו! שאני התם דאין שליח לדבר עבירה.

יב. פירוש רבינו יונה על אבות פרק א משנה א

משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע - בין תורה שבכתב בין תורה שבע"פ, שהתורה בפירושה ניתנה, שאם לא כן אי אפשר למדע ביה שהרי כתוב "לא תגזול" וכל נזיקין בכלל אותו הלאו, והן הן התורה שהיה קבלת משה בסיני...

יג. קהלות יעקב, ב"ק א

ונראה דיסוד האיסור להזיק ממון חבירו נלמד מדין השבת אבידה, שחייבתו תורה להציל ממון חבירו אפי' מהפסד שלא בא על ידו, והוזהר בלאו ד"לא תוכל להתעלם", וכש"כ שחייב שלא יזיק בידים.

יד. יד רמ"ה מסכת בבא בתרא דף כו עמוד א

אסיר למגרם מידי דאתי מיניה היזקא לאינשי, אי משום לפני עור לא תתן מכשול ואי משום ואהבת לרעך כמוך.

טו. שיעורי רב אהרן ליכטנשטיין: דיני דגרמי יב: האיסור להזיק

כתוספת למאמץ של היד רמה בחיפוש אחר מקורות כלליים לאיסור להזיק, ניתן להצביע על עוד שני מקורות. האחד הוא "וחי אחיך עמך"... מקור נוסף, כללי אף יותר, הינו הציווי של "ועשית הישר והטוב"....

טז. לבוש חושן משפט סימן שעה:א

מדחייבה התורה בכמה מקומות את האדם המזיק ממון חברו לשלם, כמו שחייבה בגזול וגונב ממון חברו לשלם כדכתיב [ויקרא כד, כא] מכה בהמה ישלמנה, וכן בשאר נזקין שמזיק חברו, שמע מינה כשם שאסור לגנוב ולגזול ממון חברו כך אסור להזיק ממון שלו, אלא דבגונב וגזול החמירה לעבור עליו גם בלאו להלקותו, אבל במזיק אינו אלא איסור דאורייתא ולא מלקות, ואין לומר דאפילו איסור נמי ליכא אלא שאם הזיק חייב לשלם ומותר להזיק על מנת לשלם, ועל זה כתבה התורה כל דיני נזיקין שישלם, הא מילתא דפשיטא היא, ועוד דהא אסרה תורה בכל תשחית אפילו בממון עצמו קל וחומר בשל חברו...

יז. רמב"ם הלכות דעות פרק ו:ג

מצוה על כל אדם לאהוב את כל אחד ואחד מישראל כגופו שנאמר ואהבת לרעך כמוך, לפיכך צריך לספר בשבחו ולחוס על ממונו כאשר הוא חס על ממון עצמו ורוצה בכבוד עצמו, והמתכבד בקלון חברו אין לו חלק לעולם הבא.

יח. שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן רמא

...דעיקור ענין נזיקים היא גדר למ"ע "ושמרתם מאוד לנפשותיכם" ו"אל תעמוד על דם ריעך" וכתיב "והיה עליך דמים" עיי' מסכתת מועד קטן דף ה' ע"א. ושיער הקב"ה בחכמתו שאם יתחייב התם כך והמועד כך ובור כך ורגל כך וכדומה, בזה נגדר הדבר וכל אחד ישמר נזקיו. ואם אנו מסופקים אם קרן מחובר די לו בשמירת תם או בשמירת מועד, ספיקו להחמיר. וכן כל מה שאנו מסופקים בכוונת הקרא צריכים להחמיר מספק איסורא. אמנם שוב כל ספק שנולד אחר כך אם היה המעשה כך או כך או אם הלכה כפלוני או כפלוני בזה אזלינן לקולא לנתבע ככל ספק ממונא אף על גב דאית ביה איסורא כנ"ל.

יט. טור חושן משפט הלכות נזקי שכנים סימן קנה:מט-ג

סמך בא' מאלו שהיה לו להרחיק וגרם היזק לחברו כתב הראב"ד ז"ל שפטור מלשלם כי היכי דפטרינן בהנך דהוו נפצי כיתנא והוה אזיל רקתא ומזיק לאינשי, וכן גבי אם סמך כותלו לשובך חברו ומזיקו הנמייה בגרמתו דחשבינן ליה גרמא בניזקין ופטור, וה"ה באינך כולהו. ומכל מקום לכתחלה כשבא לסמוך יכול חברו לעכב עליו שלא יסמוך לו... אבל בעל העיטור כתב על ההיא דלא יעמיד אדם תנור דקתני בה ואם הזיק חייב לשלם דה"ה בכל אינך שיעורין אם הזיק אפילו לאחר שהרחיקו חייב לשלם... וכ"כ א"א הרא"ש ז"ל שבכולם חייב לשלם חוץ מהיזק הנמייה ע"י סמיכת כותל והיזקא דמנפיץ כיתנא שלא היה ההיזק ראוי לבוא מכח מעשיו אלא ע"י הרוח והנמייה לפיכך לא חשיב מזיק אלא גרמא בנזקין הוא ופטור:

כ. חזון איש חו"מ ב"ב יד:יג

ונראה דענין גירי עיקרו בשיקול הדעת על מי למנוע את ההיזק, שהרי אם אדם יכנס לחצר חברו ויטע אילן שהשרשים יזיקו את בורו או יעשה כרישין אצל הבצלים והרדל אצל דבורים או ישפוך מים בעליתו שירדו לביתו ודאי הוי בכלל מזיק בגרמא, אלא כשעושה בתוך שלו וזהו תשמישו אין על זה שם מזיק, ובזה צריך לשקול בפלס איזה דבר הוא בזכות המזיק ואיזה דבר הוא בזכות הניזק. ואמרו ראם הנמייה קופצת בהדי דנקיט את הסולם מקרי שם "מזיק" וזכותו של עושה כתוך שלו אינה מגינה עליו, ויהבינן עלי' שם "מזיק" וחשבינן גירי דילי, וה"נ בהא דדייק שומשמי ונייד אפדנא... הכריעו חכמים דהוא מזיק כיון דפעולתו בידים וההיזק ניכר.

כא. חזון איש חו"מ ב"ב יד:יד

לא פירשו הראשונים בשמם את הנזקין דפליגי בהו... כולוהו יש לחשבן לתולדת אש, אלא הכא בעושה בתוך שלו תשמישים הנהוגים לשמש בהן, ויש מהם שהתירו חכמים שכן טבע העולם ששכנים נפגעים זה מזה, שהרבה מן התשמישין מכניסין פעולה ופגיעה חוץ מגבולם וזהו קנינו מתחלה ועל הניזק להרחיק, ואם אינו מתרחק חשיב הניזק כנכנס ברשות המזיק ואיהו דאזיק לנפשי'...

כב. רב אהרן קוטלר, משנת רבי אהרן: שכנים, ב"ב יז: א:ה (עמ' פ)

ונראה ברור דגבי שכנים לא שייך כלל חיוב הרחקה מדין מזיק ממש, דכיון שכל אחד מהם עושה ברשותו בדרך תשמישו בודאי אין עליו חיוב שמירת נזיקין מדינא... ובהכרח שצ"ל דדין הרחקה בנזקי שכנים הוא דין מחודש מצד זכותי השכנים, וכמש"נ דמצד זכותי השכנים אין לכל אחד רשות להעמיד דבר המזיק ברשותו, וע"כ עליו להרחיק. [ונראה דגם הנך ראשונים שמחייבים בתשלומין בנזקי שכנים, ג"כ מודים דיסוד הדבר הוא דין הרחקה מכוח דיני השכנים כנ"ל, אלא שהם סוברים, דלאחר שתקנו חכמים דין הרחקה הרי אין לו רשות להעמיד דבר המזיק ברשותו, וממילא שוב חשיב מזיק גמור לענין תשלומין].

כג. סנהדרין ז ע"ב

"בין איש ובין אחיו (ובין גרו)" אמר רב יהודה אפילו בין בית לעלייה. "ובין גרו" אמר רב יהודה אפילו בין תנור לכירים.

כד. רבינו חננאל מסכת סנהדרין דף ז:ח.

"בין איש ובין אחיו" אפילו בין בית לעלייה צריך הדיין להיות בקי כמשפט הפסדת העלייה על הבית כמה היא, כדי שידין כמה יש לבעל העלייה בתחתון. וכך צריך להיות בקי כמה הרחקה התנור מן הכותל או מן העזיבה שתחת התנור, וכמה הרחקה הכירה והמחזיק בכירה אין

לו לעשות וכיוצא בדינים הללו. ולא יהיו [קל] בעיניו מפני שהן כך בלא נשיאות ממון ובלא נתינת ממון בבזיון אלא צריך להתעסק בהן ככולן כמו שהן מפורשין בפ' לא יחפור.

כה. שו"ת הרא"ש כלל קח סימן י
והמדקדק בפרק לא יחפור דשיערו חכמים בכל דבר ודבר לפי מה שראוי [להזיק, והיכא שידוע קצב וסכום עד היכן ראוי] להזיק כתבו השיעורים, והיכא שאין ידוע כתבו "בכדי שלא יזיק", כדתנן (ב"ב כד:): "ומרחיק מנטיעותיו של חברו ומנירו בכדי שלא יזיק", **כי דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום והקפידה תורה שלא יעשה אדם בתוך שלו דבר הגורם הזיק לחברו.**

כו. שו"ת הרא"ש כלל קח סימן י
שאלה ראובן חפר גומא בחצרו שמי גשמים יקלחו לתוכה וכשרבו המים בוקעין ועוברין דרך חומת מרתף שמעון וגם מסריה בחצר שמעון מריח המים, נראה לי שראובן חייב לסלק הזיקו. ואף לרבי יוסי דאמר (ב"ב כ"ה:): על הניזק להרחיק עצמו היכא דלא הוי גירי דיליה, **הכא מודה כיון דנפיש הזיקא דשמעון, וגם תשמיש של שמעון קבוע ואי איפשר לו לסלק את עצמו דאין דירה בלא מרתף וחצר.**

כז. שו"ע חושן משפט תיב:
כתיב: כי תצא אש (שמות כב, ה); אפילו מעצמה, שהדליק בתוך שלו והלך ודלק בתוך של חברו. אפילו לא שרפה אלא עציו ואבניו, או שליחכה נירו, **חייב לשלם הכל, אלא אם כן הרחיק כשיעור; אבל אם הרחיק כשיעור ויצא והזיק, פטור.**

כח. שו"ע חושן משפט קנה:א
הבית והעלייה של שנים, לא יעשה בעל הבית תנור בתוך ביתו אלא אם כן יש לו על גביו גובה ד' אמות בינו לתקרת העליה, (שלא ישרוף העליה). וכן לא יעמיד בעל העליה תנור, עד שיהיה תחתיו מעזיבה שלשה טפחים, מלבד שיהא על גביו גובה ד' אמות; ובכירה, טפח מעזיבה מתחתיה. ואם תנור של נחתומין הוא, צריך שיהיה תחתיו ד' טפחים. ובכירה של נחתומין, ג'. **ואף על פי שהרחיק כשיעור, אם יצא האש והזיקה, משלם מה שהזיקה.** וכל אדם בביתו צריך להרחיק כשיעורים הללו מפני השכנים שמעכבים עליו.

כט. נתיבות המשפט ביאורים סימן קנה:א
ולבאר כונתו לפענ"ד נראה, דשם נתנו רבנן שיעור שירחיק, שלא יהיה יכול להזיק אפילו אם לא ישמרנו כלל, דמחמת שהוא רק צורך שעה הרחיבו חז"ל בשיעורא, משו"ה אם הזיק ע"י רוח שאינה מצויה, הוי אונס ופטור, כיון דלא חייבוהו חז"ל בשמירה משום אונס דלא שכיח. **אבל הכא לא רצו חכמים ליתן שיעור הרחקה כל כך, כיון דתדיר הוא, ואילו היו מרחיבין השיעור לא היה אפשר לדור בבית כלל, ונתנו שיעור מה שאפשר שלא יזיק ע"י שמירה, וכיון שהוא בביתו ואפשר לו שישמרנו בהרחקה כזו, שוב אינו צריך להרחיק יותר, משו"ה אם לא שמר והזיק, חייב.**

ל. נתיבות המשפט ביאורים סימן קנה:ית
וע"כ צ"ל, דהד' אבות נזיקין אינו חייב עליהן רק כשאפשר להחזיק ברשותו ובשמירה שלא יזיקו, דאז רחמנא חייביה בשמירה וכשלא שמרו חייבין בתשלומין, אבל הני דחשיב בפרק לא יחפור, הוא באופן דכשיתחייב לשלם ההיזק אין אפשרות לו לעשות תשמיש זה ברשותו כלל, ויתבטל תשמיש זה מרשותו כיון דאי אפשר כלל בעשיה ובשמירה, ובביטול רשות לא חייביה רחמנא.

לא. תלמוד ירושלמי (וילנא) מסכת בבא בתרא פרק ב הלכה י
רבי יעקב בר אידי בשם רבי יהושע בן לוי: טעמון דרבנן מפני שיישוב העולם בבורות. שמעון בר ווה אמר בשם רבי יוחנן, כך משיב ר' יוסי לחכמים: **כמה דאית לכוין יישוב העולם בבורות אוף אנא אית לי יישוב העולם באילנות.**

לב. ר' יצחק קרקושא (בשיטת הקדמונים) מסכת בבא בתרא דף כו עמוד א
ואיכא מ"ד דרב יוסף למדת חסידות היה אומר לקוץ, דכיון דלרבנן צריך להרחיק יותר מארבע אמות, לדידן נמי אע"ג דקיימא לן כרבי יוסי צריך להרחיק למדת חסידות. ומשום הכי הוה אמר ליה רבה בר רב חנן אנא לא קאיצנא. אלמא למדת חסידות היה אומר לו רב יוסף לקוץ:

לג. בבא בתרא כד ע"ב
מתני' מרחיקין את האילן מן העיר עשרים וחמש אמה, ובחרוב ובשקמה חמשים אמה...
גמ' מאי טעמא? אמר עולא משום נוי העיר...

לד. מגיד משנה הלכות שכנים פרק י הלכה א
ודין זה והרחקה זו אינן אלא בארץ ישראל לפי שאין אנו חוששין לנווי העיר, ואפילו רובה ישראל, אלא בארץ ישראל...

לה. בית יוסף חושן משפט סימן קנה אות כב ד"ה (כז) מרחיקין
[בדק הבית] ונראה לי דאף בארץ ישראל אינו נוהג בזמן הזה שהיא בידי גוים בעוונותינו עד שנזכה לזכות בה [עד כאן]: